

PHÂN TÍCH TÁC ĐỘNG CỦA CHIẾN TRANH THƯƠNG MẠI MỸ - TRUNG ĐẾN THỊ TRƯỜNG CHỨNG KHOÁN VIỆT NAM

Ths. Hoàng Thị Quỳnh Anh*

Trong bối cảnh kinh tế toàn cầu năm 2018-2019 với nhiều biến động, trong đó, nổi bật nhất là cuộc chiến tranh thương mại giữa hai cường quốc Mỹ và Trung Quốc đã ảnh hưởng nghiêm trọng đến nền kinh tế thế giới nói chung và thị trường chứng khoán Việt Nam nói riêng. Bài viết đã đi sâu vào phân tích nguyên nhân cuộc chiến thương mại Mỹ - Trung xảy ra và nhìn nhận những tác động của cuộc chiến đến thị trường chứng khoán Việt Nam từ năm 2017 đến tháng 9/2019. Từ những phân tích và nhìn nhận được từ tác động của cuộc chiến, bài viết đã nêu lên một số kiến nghị và giải pháp nhằm hạn chế những rủi ro xảy ra và gia tăng những cơ hội nhận được cho thị trường chứng khoán Việt Nam trước những xung đột kinh tế mà cuộc chiến thương mại Mỹ - Trung đã và đang đem lại.

• Từ khóa: chiến tranh thương mại, phá giá tiền tệ, thị trường chứng khoán, thuế quan.

In the context of the Global economy in 2018-2019 with many fluctuations, in which, the most prominent is the trading war between the two power countries: America and China that has seriously affected the world economy in general and Vietnam stock market in particular. The paper went into the analysis of the causes of the America - China trading war and looked at the effects of the war on Vietnam's stock market from 2017 to September 2019. From the analysis and insights from the impact of the war, the article has raised a number of recommendations and solutions to limit risks and increase opportunities for Vietnam stock market before the economic conflicts that the America-China trading war has been bringing.

• Keywords: the trading war, currency devaluation, stock market, tariff.

Ngày nhận bài: 4/9/2019

Ngày chuyển phân biện: 6/9/2019

Ngày nhận phản biện: 19/9/2019

Ngày chấp nhận đăng: 23/9/2019

1. Giới thiệu

Trong thời gian vừa qua, thuật ngữ “Chiến tranh thương mại” và “Phá giá tiền tệ” liên tục được nhắc đến trên các kênh truyền thông với những diễn biến liên tục liên quan đến tranh chấp thương mại giữa Mỹ và Trung Quốc. Vậy, thật sự chiến tranh thương mại và phá giá tiền tệ

là gì và chúng có ảnh hưởng đến các quốc gia ra sao? Chúng ta cùng đi tìm hiểu về nội dung này.

Đầu tiên, “Chiến tranh thương mại - Trade war” hay còn gọi là chiến tranh mậu dịch là hiện tượng trong đó hai hay nhiều quốc gia tăng hoặc tạo ra thuế quan hoặc các loại rào cản thương mại bao gồm: giấy phép xuất nhập khẩu, hạn ngạch xuất khẩu, yêu cầu trong hàng hóa xuất nhập, hạn chế thương mại... với nhau nhằm đáp trả những rào cản thương mại của nước đối lập.

Khi chiến tranh thương mại diễn ra làm cho chế độ bảo hộ được tăng cường, điều này làm cho sản xuất hàng hóa của cả hai nước tiến dần đến mức tự cung tự cấp để đáp ứng những nhu cầu tiêu dùng không được thỏa mãn bởi nhập khẩu hạn chế, cuối cùng, dẫn đến nguy cơ làm cho sản phẩm quá đắt đối với người tiêu dùng nội địa và hạn chế giao lưu thương mại hàng hóa giữa hai quốc gia.

“Phá giá tiền tệ” là việc một quốc gia làm giảm đồng nội tệ của mình so với đồng ngoại tệ, khiến cho đồng nội tệ mất giá ở một mức nào đó. Biểu hiện bên ngoài của phá giá tiền tệ là sự tăng lên của tỷ giá danh nghĩa. Bản chất của vấn đề này chính là một quốc gia đánh tụt sức mua danh nghĩa đồng nội tệ so với các ngoại tệ.

Tác động tích cực của phá giá tiền tệ là giúp cho quốc gia đó gia tăng xuất khẩu, hạn chế nhập khẩu và cải thiện tình trạng của cán cân

* Trường Đại học Lạc Hồng

thương mại và tài khoản vãng lai, đồng thời giúp cho quốc gia đó tăng trưởng kinh tế. Ngược lại, phá giá tiền tệ sẽ có tác động làm gia tăng rủi ro lạm phát, gia tăng gánh nặng nợ nước ngoài của quốc gia đó. Bên cạnh đó, khiến cho người dân mất lòng tin vào giá trị đồng nội tệ và chính sách điều hành tỷ giá của chính phủ.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Diễn biến và nguyên nhân của Chiến tranh thương mại Mỹ và Trung Quốc

Với nhiệm kỳ Tổng thống đầu tiên của mình từ tháng 1/2017, theo như những lời đã tuyên thệ và cam kết khi được đắc cử Tổng thống Mỹ, ông Donald Trump đã có những chính sách điều hành đất nước kiên quyết và mạnh tay, đặc biệt trong các lĩnh vực: Thuế quan, bảo hộ lao động, nhập cư và chính sách đối ngoại. Đối với chính sách đối ngoại, ông Trump đề cao khẩu hiệu “Nước Mỹ trước tiên”, do đó nhiều khả năng tình hình căng thẳng về lợi ích và nghĩa vụ giữa Mỹ và các nước đồng minh sẽ tăng cao.

Với những chủ trương cứng rắn, bảo hộ nền mậu dịch nước nhà cùng với sứ mệnh của nước Mỹ, quan hệ thương mại Mỹ - Trung đã diễn biến theo chiều hướng xấu khi đầu tháng 7/2018, cụ thể là ngày 6 tháng 7, Chính phủ Mỹ tuyên bố áp thuế 25% đối với 818 mặt hàng nhập khẩu từ Trung Quốc với giá trị gần 34 tỷ USD, chủ yếu trong các lĩnh vực công nghệ cao. Đáp trả động thái này, Trung Quốc cũng áp dụng 25% đối với 545 mặt hàng nhập khẩu từ Mỹ với tổng giá trị 34 tỷ USD. Trong tháng 8/2019, cuộc chiến thương mại giữa Mỹ và Trung Quốc tiếp tục nóng lên sau khi Mỹ tuyên bố sẽ tăng thuế đối với sản phẩm trị giá 300 tỷ USD của Trung Quốc lên 10% kể từ ngày 1/9/2019. Trước tuyên bố này của Mỹ, Trung Quốc đã can thiệp bằng công cụ tiền tệ khi phá vỡ mức 7 nhân dân tệ đổi 1USD vào ngày 5/8 và diễn biến căng thẳng hơn khi chính quyền Trump và Bộ Tài chính Mỹ chính thức thông báo Trung Quốc là “Quốc gia thao túng tiền tệ”.

Ngày 23/8/2019, căng thẳng thương mại giữa hai nước được đẩy lên nấc cao mới khi hai bên tuyên bố sẽ áp mức thuế quan cao hơn để trả đũa

lẫn nhau; theo đó Trung Quốc tuyên bố sẽ áp mức thuế 5% hoặc 10% đối với 75 tỷ USD hàng hóa Mỹ (hiệu lực từ ngày 1/9 và 15/12/2019).

Ngay lập tức, Tổng thống D. Trump tuyên bố đáp trả bằng cách sẽ nâng mức thuế lên 30% (thay vì mức đang áp dụng 25%) đối với 250 tỷ USD hàng hóa Trung Quốc (hiệu lực từ ngày 1/10/2019) và sẽ áp mức thuế 15% đối với 300 tỷ USD hàng hóa còn lại từ Trung Quốc từ 1/9/2019 (thay cho mức 10% như kế hoạch trước đó; trong đó, có một số mặt hàng sẽ bị áp thuế từ 15/12/2019); đồng thời, Mỹ cũng tuyên bố có kế hoạch có thể rút các doanh nghiệp Mỹ ra khỏi Trung Quốc.

Như vậy, nếu không có gì thay đổi, gần như toàn bộ hàng hóa xuất nhập khẩu của hai nước sẽ bị áp thuế cao hơn, với thời điểm xa nhất là ngày 15/12/2019.

Những diễn biến căng thẳng như vậy đã ảnh hưởng trực tiếp và nặng nề lên giá trị giao dịch trên thị trường tài chính nói chung và thị trường chứng khoán ở các quốc gia nói riêng. Vậy, nguyên nhân nào đã dẫn đến cuộc chiến tranh thương mại giữa hai cường quốc này?

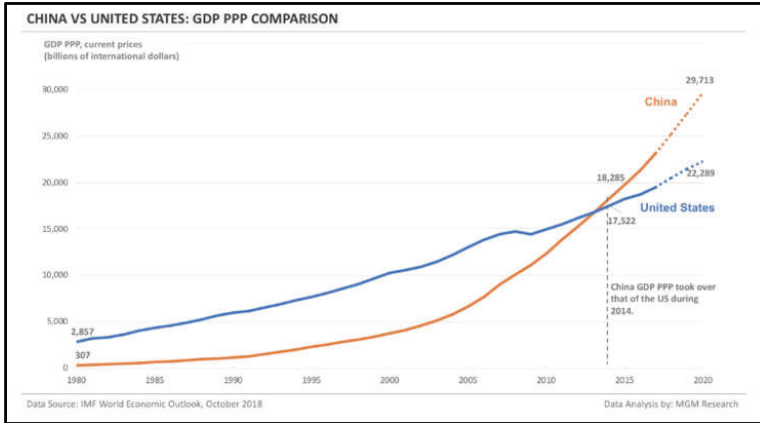
Nguyên nhân sâu xa chính là mâu thuẫn lợi ích ngày càng gay gắt giữa hai quốc gia. Theo dự báo của các nhà kinh tế thì đến năm 2030, GDP danh nghĩa của Trung Quốc có thể sẽ vượt Mỹ. Song tính theo giá cả ngang bằng sức mua (PPP), GDP của Trung Quốc hiện nay đã vượt qua Mỹ (Hình 1). Mỹ và Trung Quốc cũng chính là hai quốc gia có quan hệ thương mại rất lớn với nhau: Mỹ là nước nhập khẩu lớn nhất của Trung Quốc và Trung Quốc là nước nhập khẩu lớn nhất của Mỹ.

Nhưng những năm gần đây, khi Trung Quốc đang dần bộc lộ tham vọng thay thế Mỹ ở vị trí thống lĩnh trên mặt trận chính trị thế giới đã làm tình hình cạnh tranh giữa hai quốc gia này càng trở nên gay gắt hơn.

Các nguyên nhân cụ thể giải thích cho những căng thẳng về thương mại giữa Mỹ và Trung Quốc có thể được kể đến như sau:

Thứ nhất, thâm hụt thương mại giữa Mỹ và Trung Quốc ngày càng lớn

Hình 1: So sánh GDP của Mỹ và Trung Quốc theo tiêu chuẩn PPP

Nguồn: <https://mgmresearch.com/china-vs-united-states-a-gdp-comparison/>

Bảng: Giá trị xuất - nhập khẩu hàng hóa giữa Mỹ và Trung Quốc

DVT: Triệu USD

Thời gian	Xuất khẩu	Nhập khẩu	Cân bằng
2016	115.594,8	462.420,0	-346.825,2
2017	129.797,6	505.202,2	-375.422,6
2018	120.148,1	539.675,6	-419.527,4
6 tháng đầu 2019	52.000	219.044,3	-167.044,3

Nguồn: <https://www.census.gov/foreign-trade/balance/c5700.html>

Nguyên nhân này được xem là nguyên nhân trực tiếp gây ra cuộc chiến tranh thương mại giữa hai cường quốc năm 2017. Trong năm 2017, Mỹ nhập khẩu 505 tỷ USD hàng hóa từ Trung Quốc, trong khi chỉ xuất khẩu 129 tỷ USD sang Trung Quốc. Như vậy, thâm hụt thương mại của Mỹ và Trung Quốc đã lên đến 375 tỷ USD (Bảng 1). Tiếp theo chuỗi ngày thâm hụt thương mại liên tục tăng từ năm 2001, khi Trung Quốc chính thức gia nhập tổ chức WTO.

Thứ hai, chính sách cầm quyền của Tổng thống Donald Trump

Ngay khi lên cầm quyền, mọi chính sách được chính phủ Mỹ và Tổng thống Donald Trump đưa ra nhằm đảm bảo công việc và cuộc sống ổn định cho dân Mỹ, hạn chế đưa nước Mỹ vào những hoạt động chính trị không lợi ích. Tuy nhiên, chính sách điều hành này của Mỹ do quá đề cao bản thân và người dân nước mình nên cũng dễ dàng gây ra những xung đột lợi ích

với những nước được xem là đồng minh của Mỹ (như EU, Nhật Bản, Hàn Quốc) hay cả các nước láng giềng như Canada và Mexico. Và khi nhắc tới mặt trận kinh tế, Trung Quốc chính là đối thủ đáng gờm nhất mà chính quyền Mỹ luôn cân nhắc và đưa lên ưu tiên hàng đầu trong định hướng phát triển của nước mình.

Thứ ba, tham vọng của Trung Quốc trong lĩnh vực công nghệ

Nếu như thâm hụt thương mại giữa Mỹ với Trung Quốc chính là nguyên nhân chính gây ra cuộc chiến tranh thương mại thì vấn đề cốt lõi khác khiến căng thẳng giữa hai nước này leo thang chính là mối quan ngại của Mỹ về tham vọng trở thành quốc gia công nghệ hàng đầu của Trung Quốc.

Trung Quốc đang đầu tư rất mạnh vào chương trình “Sản xuất tại Trung Quốc 2025 - Made in China 2025” để tạo động lực phát triển

phục vụ cho mục tiêu trở thành nền kinh tế tiên tiến trên thế giới, không phụ thuộc vào nhập khẩu các công nghệ then chốt từ các đối thủ cạnh tranh, đặc biệt trong lĩnh vực công nghệ cao, công nghệ Internet 5G, hàng không vũ trụ... Tuy nhiên, do trình độ công nghệ chưa đồng đều và còn nhiều hạn chế, cho nên các công ty Trung Quốc vẫn phải dựa vào các công nghệ cốt lõi ở Mỹ.

Chính điều này khiến cho Mỹ cáo buộc Trung Quốc có những thỏa thuận ngầm buộc các công ty Mỹ phải chuyển giao công nghệ cho các đối tác Trung Quốc để mua lại và ăn cắp công nghệ hay thực hiện các hoạt động mua bán, sáp nhập với các công ty công nghệ Mỹ. Trung Quốc bác bỏ cáo buộc này

Thứ tư, vấn đề sở hữu trí tuệ bị vi phạm nghiêm trọng ở Trung Quốc

Mỹ nhiều lần cáo buộc về tình trạng xâm phạm quyền sở hữu trí tuệ nghiêm trọng ở Trung Quốc, đặc biệt trong lĩnh vực sở hữu trí tuệ. Bằng chứng là theo báo cáo năm 2011 của Ủy ban thương mại quốc tế Mỹ ước tính rằng các công ty tăng cường sở hữu trí tuệ đã mất 48 tỷ USD vào năm 2009 do các vi phạm của Trung Quốc. Chính quyền Mỹ và Tổng thống Trump đã cử Đại diện thương mại Mỹ - Robert Lighthizer tiến hành một cuộc điều tra kéo dài 7 tháng về Trung Quốc và sở hữu trí tuệ vào năm 2017. Kết quả là đã tìm thấy bằng chứng rõ ràng rằng Trung Quốc sử dụng hạn chế sở hữu nước ngoài để buộc các công ty Mỹ phải chuyển đổi công nghệ cho các công ty địa phương. Thêm vào đó, cuộc điều tra cũng chỉ ra rằng nước này hỗ trợ và tiến hành các cuộc tấn công mạng đã xảy ra với các công ty Mỹ để tiếp cận bí mật thương mại.

Về phía Trung Quốc, mặc dù tiếp nhận được nhiều phản hồi tích cực khi đã đưa ra tổng cộng 38 khung phạt để áp dụng cho các vi phạm về sở hữu trí tuệ (IP), nỗ lực triển khai “Hệ thống tín dụng xã hội” và áp dụng khung phạt đối với các hành vi sai trái nhưng tình hình vi phạm vẫn cao chứng tỏ những người thực thi pháp luật ở Trung Quốc làm việc không hiệu quả.

Cuối cùng, Trung Quốc hạn chế đầu tư từ nước ngoài.

Mặc dù chính quyền Trung Quốc đã có những biện pháp nói lỏng trong lĩnh vực thu hút vốn FDI từ nước ngoài như đưa ra cam kết nói lỏng giới hạn chủ sở hữu nước ngoài trong các lĩnh vực chế tạo máy, tài chính, chứng khoán, bảo hiểm vào năm 2020, sớm hơn một năm so với kế hoạch là 2021, nhưng Mỹ vẫn tỏ ra

Hình 2: Diễn biến căng thẳng thương mại và biến động TTCK ở Mỹ và Trung Quốc

Nguồn: Bloomberg; Viện đào tạo BIDV tổng hợp

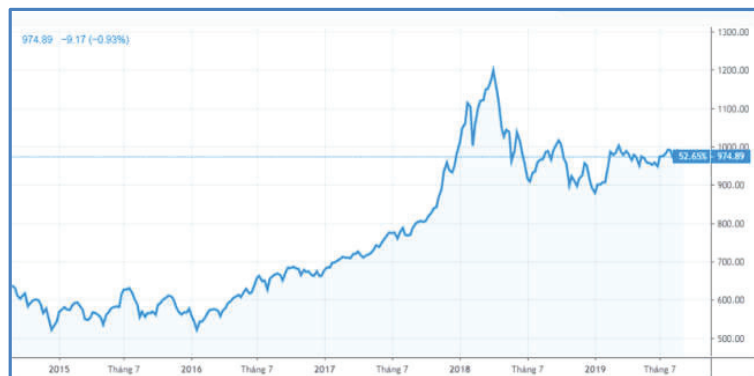
hoài nghi với những chính sách mà Trung Quốc đưa ra, bởi Trung Quốc đã từng có những lời hứa tương tự khi mong muốn gia nhập vào tổ chức WTO vào năm 2001, song vẫn không thực thi.

Nhờ đó, các công ty Trung Quốc đã tận dụng cơ hội này một cách triệt để xây dựng vị thế của mình trên thị trường nội địa, đồng thời tấn công ra thị trường thế giới.

2.2. Thực trạng thị trường chứng khoán Việt Nam và những tác động từ chiến tranh thương mại Mỹ - Trung

Từ khi cuộc chiến tranh thương mại Mỹ - Trung diễn ra, thị trường tài chính nói chung và thị trường chứng khoán của hai quốc gia này nói

Hình 3: Diễn biến chỉ số VNINDEX khi chiến tranh thương mại Mỹ - Trung diễn ra

Nguồn: <https://vn.tradingview.com/symbols/HOSE-VNINDEX/>

riêng đều có những biến động không mấy tích cực (Hình 2).

Ngay cả thị trường chứng khoán Việt Nam cũng không tránh khỏi làn sóng giảm điểm nghiêm trọng.

Mặc dù đến đầu tháng 7/2019, cuộc chiến mới chính thức bắt đầu nhưng những thông tin và tín hiệu về cuộc chiến đã bắt đầu được các nhà đầu tư xem xét và đưa vào nghiên cứu từ nhiều tháng trước đó. Qua hình 3, chỉ số VN-Index đã có sự giảm điểm mạnh trước những rủi ro do cuộc chiến đem lại thông qua hàng loạt các tuyên bố can thiệp vào các công cụ thuế, hạn ngạch mà 2 nước Mỹ và Trung Quốc thông báo. Cụ thể, trong năm 2018, chỉ số VN-Index đạt mức cao nhất vào cuối tháng 3, đầu tháng 4/2018, với chỉ số đạt 1.210,17 điểm nhưng tại mốc thời điểm mà cuộc chiến được đẩy lên mức cao nhất vào tháng 01/2019 khi chính quyền Mỹ - Trung công bố đợt đánh thuế nhằm vào hàng hóa của hai nước thì mức chỉ số VN-Index về đáy 880,9 điểm, mức giảm điểm tương ứng là 27% so trong vòng 7 tháng. Điều này phản ánh sự lo ngại của thị trường nói chung và nhà đầu tư nói riêng trước những diễn biến căng thẳng mà cuộc chiến đã và đang đem lại. Cụ thể, những tác động có thể xảy ra là:

Thứ nhất, tổng cầu của nền kinh tế thế giới nói chung và Việt Nam nói riêng sẽ bị giảm sút.

Khi hàng hóa sản xuất ra bị đánh thuế cao sẽ ảnh hưởng ngay đến tâm lý người tiêu dùng và từ đó, thay đổi tổng cầu. Người tiêu dùng sẽ hạn chế việc mua vào các sản phẩm có giá bán cao, đồng thời thay đổi thói quen mua sắm. Đối với nhà sản xuất, nếu hàng hóa đó là nguồn đầu vào thì chi phí sản xuất sẽ gia tăng, doanh nghiệp bắt buộc thay đổi giá cho sản phẩm sản xuất ra, từ đó cũng là nhân tố khiến cho tổng sản lượng cân bằng thay đổi do tổng cung cũng thay đổi.

Thực tế, số liệu kinh tế toàn cầu dự báo bởi IMF cũng cho ra số liệu sẽ thiệt hại khoảng 400-450 tỷ USD/năm, suy giảm khoảng 0,1%-0,3% năm 2019 do tác động của suy giảm thương mại (từ mức tăng trưởng 3,9% năm 2018 xuống mức thấp hơn trong năm 2020) và đầu tư toàn cầu, gián đoạn chuỗi sản xuất toàn cầu.

Đối với Việt Nam, do Trung Quốc là nước nhập siêu và Mỹ là nước xuất khẩu đứng thứ sáu cho nên bất cứ sự sụt giảm kinh tế của quốc gia nào cũng ảnh hưởng không nhỏ đến Việt Nam. Cụ thể là trong 4 tháng đầu năm 2019, kim ngạch xuất khẩu của Việt Nam chỉ tăng 5,8% so với cùng kì năm trước (thấp hơn nhiều mức tăng 19% năm 2018), trong đó, kim ngạch xuất khẩu sang Trung Quốc giảm 5,8%. Theo báo cáo mới nhất của Văn phòng nghiên cứu kinh tế vĩ mô ASEAN (ARMO) dự báo, tăng trưởng kinh tế Việt Nam sẽ giảm từ 7,1% năm 2018 xuống 6,6% năm 2019 và 6,7% năm 2020.

Với những dự báo kinh tế suy giảm như trên sẽ dẫn đến sự suy giảm của thị trường chứng khoán do kỳ vọng của nhà đầu tư sẽ điều chỉnh theo những thay đổi phụ thuộc vào sức khỏe của nền kinh tế.

Thứ hai, sự cộng hưởng từ chính sách tiền tệ của Mỹ và tác động của chiến tranh thương mại.

Sau cuộc khủng hoảng kinh tế toàn cầu năm 2007, chính quyền Mỹ đã sử dụng chính sách tiền tệ mở rộng như hạ thấp lãi suất, tăng lượng cung tiền để thúc đẩy tăng trưởng kinh tế, tạo thêm công ăn việc làm, giảm tỷ lệ thất nghiệp. Thực tế, sau những biện pháp can thiệp như vậy nền kinh tế Mỹ đã dần dần phục hồi và trở thành quốc gia nhập khẩu lớn nhất thế giới và đặc biệt, sau khi đắc cử Nhiệm kì tổng thống đầu tiên, chính quyền tổng thống Trump đã vực dậy nền kinh tế Mỹ rất nhiều. Lúc này, FED tiếp tục thực thi chính sách tăng dần lãi suất và thu hẹp bảng cân đối kế toán để rút bớt tiền khỏi lưu thông. Chính những thay đổi về lãi suất như vậy đã làm cho mặt bằng lãi suất đồng USD liên tục tăng lên, từ đó, đồng USD mạnh lên so với các đồng tiền khác. Hậu quả, nguồn tiền đầu tư vào thị trường chứng khoán mới nổi bị chảy ngược về nước Mỹ, nơi có lãi suất cao hơn và nền kinh tế ổn định, gây sự sụt giảm hàng loạt của nhiều chỉ số chứng khoán tại các thị trường này, trong đó có cả Việt Nam. Tương lai do sự tác động kép của chiến tranh thương mại và chính sách tiền tệ thắt chặt của Mỹ sẽ kéo dài sự sụt giảm của thị trường chứng khoán Việt Nam.

Thứ ba, hệ lụy từ sự phá giá đồng nội tệ của Trung Quốc gây áp lực lên chính sách ổn định tỷ giá của chính phủ Việt Nam.

Đáp trả trước tuyên bố đánh thuế của Mỹ, Trung Quốc đã can thiệp bằng công cụ tiền tệ khi phá vỡ mức 7 nhân dân tệ đổi 1USD vào ngày 5/8 và diễn biến căng thẳng hơn khi chính quyền Trump và Bộ Tài chính Mỹ chính thức thông báo Trung Quốc là “Quốc gia thao túng tiền tệ”.

Quan sát hình 4, ta thấy trước khi thông tin cuộc chiến thương mại diễn ra (từ đầu năm 2017 đến tháng 4/2018), đồng CNY vẫn liên tục tăng mạnh từ mức USD/CNY = 6,9567 vào ngày 02/01/2017 đến mức USD/CNY = 6,2608 vào ngày 02/04/2018. Tuy nhiên, kể từ khi cuộc chiến nổ ra, giá trị đồng CNY đã liên tục giảm giá trị và chính thức vượt mức 7, một sự giảm giá cao, tương ứng mức giảm 2,27% so với đồng USD. Thay đổi này ngay lập tức làm cho một số đồng tiền Châu Á giảm điểm theo như INR giảm 1,19%, KRW giảm 1,4%, THB giảm 0,13%... Đồng thời, chỉ số chứng khoán ở các thị trường lớn đều giảm điểm như NASDAQ giảm 2,6%, NIKKEI giảm 1,74%, SHANGHAI giảm 1,62%... Và ở Việt Nam, VN-Index giảm 17,95 điểm.

Với sự giảm giá đồng nội tệ, Trung Quốc có thể thúc đẩy và bảo vệ hàng xuất khẩu của nước mình trước gánh nặng thuế của Mỹ nhưng do là cường quốc kinh tế, động thái này sẽ gây thiệt hại cho hoạt động xuất khẩu của phần còn lại của thế giới, đe dọa nghiêm trọng lên chính sách tỷ giá của các quốc gia khác nếu muốn duy trì ổn định kinh tế. Những rủi ro này đã góp phần gây nên tâm lý thận trọng trong các nhà đầu tư chứng khoán và làm cho chỉ số VN-Index tiếp tục giảm điểm cho thời gian sau.

Thứ tư, sự di chuyển hàng hóa xuất khẩu của Trung Quốc từ Mỹ sang các nước láng giềng trong đó có Việt Nam.

Với vị trí địa lý thuận lợi, giá cả hàng hóa lại rẻ hơn cho nên khi gặp khó khăn trong việc xuất khẩu hàng hóa qua Mỹ, Trung Quốc sẽ tìm thị trường khác để tiêu thụ hàng hóa của mình trong đó các nước Đông Nam Á nói chung và Việt Nam nói riêng, chính là lựa chọn thay thế tốt nhất. Đồng thời, nếu như gặp khó khăn trong xuất khẩu, chính quyền Trung Quốc sẽ kêu gọi gia tăng tiêu dùng nội địa để thúc đẩy tăng trưởng kinh tế, người dân Trung Quốc sẽ

Hình 4: Diễn biến tỷ giá USD/CNY trước và sau khi có chiến tranh thương mại diễn ra

Nguồn: <https://vn.investing.com/charts/forex-charts>

ưu tiên hàng của nước mình, từ đó, hàng hóa xuất khẩu của các quốc gia khác sẽ khó tiêu thụ hơn. Còn đối với Việt Nam, là nước nhập siêu liên tục với Trung Quốc và phụ thuộc thị trường này rất nhiều, đặc biệt là hàng nông thủy sản và tiêu dùng, sự thay đổi luồng di chuyển hàng hóa này sẽ khiến nhiều doanh nghiệp xuất nhập khẩu Việt Nam gặp khó khăn hơn trong khâu tiêu thụ. Áp lực đồng CNY giảm giá trị lại một lần nữa ảnh hưởng đến các doanh nghiệp trong khâu ghi nhận doanh thu và tiêu thụ hàng hóa của mình vì giá trị VND bị định giá cao hơn CNY.

Về lâu dài, sức khỏe của các doanh nghiệp Việt Nam sẽ được phản ánh lên báo cáo tài chính công bố trên thị trường chứng khoán, thông qua giá bán cổ phiếu. Nếu có bất kỳ sự giảm sút nào

về sức khỏe của cả các doanh nghiệp sẽ hạn chế khả năng phát triển bền vững của thị trường chứng khoán nói riêng và thị trường tài chính Việt Nam nói chung.

3. Kết luận và thảo luận

Qua những phân tích và tìm hiểu ở trên, tác giả có thể kết luận rằng khi cuộc chiến tranh thương mại Mỹ - Trung diễn ra đã tác động rất to lớn đến thị trường chứng khoán thế giới nói chung và Việt Nam nói riêng. Nếu như chỉ số VN-Index được tích lũy cao trong năm 2017 và đầu năm 2018 thì những thông tin được thông báo liên tục về các biện pháp phòng vệ và trừng phạt mà hai cường quốc đưa ra trong cuối năm 2018 và đầu năm 2019 trong cuộc chiến đã lấy đi gần như hết sự tăng trưởng trước đó, đồng thời gây tâm lý hoang mang cho các nhà đầu tư, khiến cho các kênh đầu tư khác trở nên an toàn hơn như lĩnh vực trái phiếu và kim loại quý. Những thay đổi liên tục của thị trường đã tác động lên chính phủ và doanh nghiệp Việt Nam với những chiều hướng khác nhau như: (1) Làm cho các doanh nghiệp xuất khẩu hạn chế sản xuất và nhận gia công hàng hóa, các doanh nghiệp nhập khẩu tìm nguồn hàng khác thay thế cho nguyên liệu tăng giá trong tương lai; (2) Sự hạn chế phát hành cổ phiếu mới kêu gọi vốn của các doanh nghiệp do tình hình thị trường xấu đi; (3) Thị trường chứng khoán không còn là lựa chọn an toàn đầu tư bằng thị trường vàng và bất động sản; (4) Giảm tiến độ kế hoạch thoái vốn của các doanh nghiệp nhà nước.

Tuy nhiên, cuộc chiến cũng đem lại một số tích cực như: (1) Sự dịch chuyển dòng vốn đầu tư FDI từ Trung Quốc sang Việt Nam; (2) Sự gia tăng giá trị của các công ty lắp ráp và gia công do chuyển giao công nghệ từ nước ngoài về; (3) Thị trường lao động và thị trường bất động sản khu công nghiệp sẽ được hưởng lợi. Nói chung, rủi ro và thách thức từ cuộc chiến thương mại đến nền kinh tế Việt Nam và thị trường chứng khoán là rất khó lường, đòi hỏi các nhà hoạch định chính sách, doanh nghiệp Việt Nam phải luôn bám sát, theo dõi, phân tích và dự báo và đưa ra các kịch bản ứng phó phù hợp, tận dụng triệt để những cơ hội để giúp nền kinh tế phát

triển ổn định, giải quyết việc làm, tăng thu ngân sách. Một số giải pháp có thể nghiên cứu và thực hiện trong thời gian tới bao gồm:

(1) Chính phủ Việt Nam bên cạnh tiếp tục cải thiện môi trường đầu tư, tạo chính sách thúc đẩy thu hút doanh nghiệp nước ngoài thì cần có sự sàng lọc, lựa chọn, tiếp nhận các dự án và chương trình đầu tư theo hướng ưu tiên ngành công nghệ cao, an toàn với môi trường.

(2) Chính phủ nên mở rộng thêm kênh truyền thông chuyên biệt về lĩnh vực chứng khoán, xuất nhập khẩu, điều này vừa giúp cho các doanh nghiệp nắm rõ những thay đổi liên tục của thị trường vừa giúp nhà đầu tư nhìn nhận, phân tích kênh đầu tư trước khi đưa ra quyết định.

(3) Thúc đẩy mạnh hơn quá trình nâng hạng thị trường chứng khoán Việt Nam để thu hút nguồn vốn FDI hơn.

(4) Phát triển các ngành mũi nhọn có khả năng nhận được ưu thế cao khi cuộc chiến thương mại diễn ra như: công nghệ cao, lắp ráp linh kiện máy móc và gia công.

Tài liệu tham khảo:

<http://cafef.vn/trung-quoc-co-thuc-su-an-cap-so-huu-tri-tue-va-cac-bi-mat-thuong-mai-cua-my-20181206112418213.chn>

<http://www.ngaymoisaigon.com/4448-Chi%E1%BA%BFn-tranh-thuong-m%E1%BA%Ali-M%E1%BB%B9-Trung-Thach-th%E1%BB%A9c-ng%E1%BA%AFn-h%E1%BA%A1n-v%E1%BB%9Bixu%E1%BA%A5t-kh%E1%BA%A9u-co-h%E1%BB%99i-cho-d%E1%BA%A7u-tu-va-b%E1%BA%A5t-d%E1%BB%99ng-s%E1%BA%A3n-Vi%E1%BB%87t-Nam>

<https://theleader.vn/kinh-te-viet-nam-se-chiutac-dong-tieu-cuc-cua-chien-tranh-thuong-mai-my-trung-1562945145521.htm>

<https://www.usatoday.com/story/money/nation-now/2018/04/06/trade-war-trump-us-china-tariffs/492616002/>

<https://www.cfr.org/blog/us-china-trade-war-how-we-got-here>

<https://vietnamnet.vn/vn/kinh-doanh/tai-chinh/bao-cao-thang-5-cua-my-ve-danh-sach-theo-doi-thaotung-tien-te-co-gi-dang-chu-y-539104.html>